

IST WERKPROGRAMMA 2010

mei 2010

5

Dit Werkprogramma 2010 beschrijft de onderzoeksprojecten die het IST in de loop van 2010 opstart. Het Wetenschappelijk Secretariaat stelde dit werkprogramma op op basis van een analyse van actuele trends op het snijvlak van samenleving en technologie (stuk: **62 (2009-2010) -Nr. 1** trendnota Instituut Samenleving en Technologie). Bij het bepalen van de beleidsrelevantie werd er rekening gehouden met het begin van de nieuwe legislatuur waarbij nieuwe beleidsopties in grote mate ook de agenda van het Vlaams Parlement zullen bepalen. Op die manier sluiten de IST projecten aan bij de discussies die de komende tijd in het Vlaams parlement zullen gevoerd worden. Tevens reflecteren

de nieuwe projecten een evenwichtig geheel waarbij desk research en meer omvattende participatieve projecten mekaar aanvullen, en waarin zowel kortlopend als langlopend onderzoek zal worden gedaan. Wat output betreft, is zowel aan dossiers en rapporten als aan evenementen gedacht. Het werkprogramma werd goedgekeurd door de Raad van Bestuur tijdens de vergadering van 3 maart 2010.

De Raad bepaalde eveneens dat bij de uitvoering van het werkprogramma 2010 prioriteit zal gegeven worden aan mogelijke specifieke opdrachten die het Vlaams Parlement aan het IST geeft.

ICT IN WEL EN WEE

Vlaamse overheden bepleiten al langer een doordachte inzet van ICT-toepassingen voor ouderen. De nadruk ligt daarbij vooral op mogelijke bijdragen in het kader van (gezondheids)zorg. ICT-toepassingen voor ouderen hoeven daartoe echter niet beperkt te blijven. De slogan 'active ageing' kan evengoed verwijzen naar een wens tot blijvende deelname aan het sociale, economische, culturele, spirituele, en politieke leven. Het project ICT in Wel en Wee verkent mogelijke ICT-toepassingen vanuit het ruimere perspectief: niet alleen in functie van (gezondheids)zorg, maar in functie van een optimalisering van de levenskwaliteit van oudere burgers.

Vlaamse ouderen zijn echter geen uniforme groep. Niet alleen kunnen hun behoeften sterk verschillen; ook opvattingen over geschikte manieren om aan gelijkaardige behoeften tegemoet te komen, kunnen ver uiteenlopen. Ook dat houdt dit IST-project in gedachten. Het stelt de vraag naar keuzevrijheid. Neem online bankieren: een ICT-kans, maar—wegens het geleidelijk wegvallen van alternatieven—ook een ICT-verplichting?

Het project ICT in Wel en Wee heeft een drieledige **doelstelling**: verkenning van situaties waarin ouderen zinvol gebruik zouden kunnen maken van ICT-toepassingen, opsporing van knelpunten die verhinderen dat passende ICT-toepassingen tot ontwikkeling komen of op een gepaste manier ingang vinden; oplijsting van acties en initiatieven die kunnen helpen om knelpunten uit de weg te ruimen.

Het project verkent achtereenvolgens in welke situaties verschillende internationale bronnen ICT-ondersteuning welkom achten, welke van die situaties bij uitstek relevant kunnen zijn voor Vlaamse ouderen, wat ouderen daar zelf allemaal van vinden, en welke beleidsaanbevelingen er uit af te leiden vallen. Bij deze **verkenning** zijn zowel organisaties die (toekomstige) gebruikers vertegenwoordigen als individuele ouderen betrokken.

RESULTAAT

Eind 2011 verschijnt een rapport over dit project.

IMPACT VAN GELUIDSHINDER OP LEEFMILIEU EN GEZONDHEID IN VLAANDEREN

Gehoorschade bij jongeren ten gevolge van te luide muziek op festivals, controversie rond lawaaihinder bij kinder-crèches of spelende kinderen, omgevingslawaai van vliegtuigen, ... Geluidshinder krijgt versnipperd aandacht van media en beleidsmakers:

Het IST plaatst in dit onderzoek deze en andere cases van geluidshinder samen in een bredere context.

Het IST onderzoekt de impact van geluidshinder op leefmilieu en gezondheid van de mens in Vlaanderen,

en de maatschappelijke controversen hierrond. Eerder deed het instituut dat rond GSM straling en fijn stof.

Het eindrapport en het bijhorende dossier (gepland voor 2011) beschrijven verschillende geluidsbronnen en diverse manieren van blootstelling. Het IST plant een stand van zaken te maken van het beleid en het onderzoek omtrent geluidshinder, zodat ook lacunes en aandachtspunten duidelijk worden. Daarnaast onderzoekt het IST of rond bepaalde cases een participatief traject wenselijk is.

Projectleider: Els Van den Cruyce

KLIMAATADAPTATIE: UITDAGINGEN VOOR VLAANDEREN

Vanuit wetenschappelijke kringen, ook binnen het IPCC, komen er onrustwekkende waarschuwingen dat de wereldwijde uitstoot van broeikasgassen sneller aangroeit dan aangenomen in het basisscenario voor een onveranderd beleid (BAU). Dit betekent dat de scenario's waarop de Europese Unie haar klimaatdoelstellingen heeft gebaseerd achterhaald zijn. Een beleid dat uitgaat van het terugdringen van de uitstoot van broeikasgassen blijft absoluut nodig maar is niet langer voldoende. Stilaan groeit het besef dat de tijd dringt voor de overheden om na te denken over beleidsmaatregelen om zich aan te passen aan nieuwe omstandigheden (adaptation). Bij besprekingen op de klimaatop in Kopenhagen werd heel wat aandacht besteed aan adaptatie.

Met dit project beoogt het IST een invulling te geven aan een adaptatiebeleid bij de wetgevende macht(-en). Dit rapport is complementair aan de initiatieven van de Vlaams overheid en zal voortbouwen op resultaten uit de respectievelijke beleidsdomeinen (water, landbouw, ruimtelijke ordening, ...).

In een eerste fase wordt er werk gemaakt van een set van beslissingscriteria om toekomstige situaties te kunnen inschatten op de ernst van hun impact. Een panel van deskundigen zal meehelpen bij de selectie. Dit is een essentieel element voor het informeren van het beleid inzake noodsituaties waartegen acties dienen te worden ondernomen.

De tweede fase kan een denkoefening worden om na te gaan in welke mate de overheid over de accurate beleidsinstrumenten beschikt. Noodsituaties die aangemerkt worden als absoluut te vermijden moeten tijdig gecounterd worden door een daadkrachtig respons. Het is belangrijk om de implementatie van dergelijke 'noodplannen in het kader van een adaptatiebeleid' voor te bereiden.

Najaar 2010 zal het rapport van de eerste fase klaar zijn

Projectleider: Donaat Cosaert

TRANSITIE VAN EEN AFVALBELEID NAAR EEN MILIEU GEDREVEN PRODUCTBELEID

De Vlaamse economie is afhankelijk van de aanvoer van steeds schaarser en dus duurder wordende grondstoffen, energie en natuurlijke hulpbronnen. De totale materialenbehoefte schommelt in Vlaanderen rond 140 ton per inwoner. Niet alleen de Vlaamse economie maar ook het Vlaamse leefmilieu heeft baat bij een duurzamer materialenbeheer. Productie- en consumptiepatronen moeten veranderen willen we de aarde leefbaar houden. De afgelopen jaren werden heel wat concepten gelanceerd rond duurzaam materialenbeheer: sufficiency, duurzaam ondernemen, koppeling product-diensten, industriële ecologie, ecologische efficiëntie, cradle to cradle,... Zowel de overheid, kennisinstellingen als de industrie vertonen toenemende belangstelling voor de verschillende concepten. Stilaan groeit het besef dat er een transitie, een gradueel

proces, noodzakelijk zal zijn om tot een groene kringlooeconomie te komen waarin op een duurzame wijze wordt omgesprongen met materialen en energie.

Het doel van dit project is om een overzicht te geven van de conceptuele evoluties binnen duurzaam materialenbeheer, de eventuele koppeling van deze concepten met beleidsinstrumenten te bespreken en nieuwe opportuniteiten voor het beleid te identificeren.

Het eerste deel van het project zou bestaan uit een informatief dossier gebaseerd op literatuurstudie aangevuld met interviews met actoren. Het project wordt afgesloten met een middagdebat of interactief panelgesprek met experts (vb. OVAM, VITO, industriëlen,...) over de beleidsuitdagingen van transitie.

Projectleider: Anouk Lanckriet

SLIM ONDERGRONDS

Met Vlaanderen in Actie (ViA) wil Vlaanderen (opnieuw) een Europese topregio zijn tegen 2020. Een belangrijke speerpuntactiviteit binnen dit actieplan (Vlaanderen als slimme draaischijf van Europa) is de optimalisatie van vervoersmodaliteiten via weg, spoor en water, waarbij naast de dominante mobiliteitsinfrastructuur via de weg ook andere vervoersmodaliteiten maximaal benut, opgevaardeerd en waar nodig uitgebreid dienen te worden. ViA focust evenwel op de optimalisatie van het bovengronds vervoer. Het bestuderen van de mogelijkheden van ondergronds transport van goederen komt evenwel weinig of niet aan bod. Voorliggende studieopdracht kan dan eerder als verkenning van een complementaire beleidsoplossing gezien worden.

Het IST heeft 2 belangrijke doelstellingen met dit project. Enerzijds wil het de wetenschappelijke kennis over het huidige transporteconomische systeem binnen Vlaanderen samenbrengen met de technologische kennis en know-how over ondergronds transport van stukgoederen binnen Vlaanderen. Anderzijds wil het de maatschappelijke voor- en nadelen van ondergrondse transportsystemen voor stukgoederen verkennen.

Deze onderzoeksopdracht beoogt een wetenschappelijk rapport en een toegankelijk IST-dossier.

Projectleider: Johan Evers

GENDER EN TECHNOLOGIE

Hoe komt het dat in sommige landen de belangstelling van vrouwen voor ingenieursstudies veel hoger ligt dan in Vlaanderen het geval is? Waarom stromen jongens en meisjes met vergelijkbare studieresultaten niet in gelijke mate door naar hogere niveaus in de onderzoekswereld? Welke verbanden bestaan er tussen gender en cognitieve stijlen en hoe beïnvloeden cognitieve stijlen studiekeuzes? Wat is de meerwaarde van genderdiversiteit voor de onderzoeksmethode van verschillende disciplines? Hoe beïnvloeden nieuwe technologieën de beleving van vrouwelijkheid en mannelijkheid? Waar en wanneer ge- of misbruiken opinie-makers wetenschappelijke theorieën ter ondersteuning van beelden van mannelijkheid of vrouwelijkheid?

Het thema 'gender en technologie' geeft aanleiding tot heel diverse vragen. De Vlaamse overheid hecht aan sommige ervan bijzonder belang. Zij acht het bijvoorbeeld hard nodig dat meer vrouwen hun talenten inzetten in functie van onze kenniseconomie. En gendermechanismen mogen niet langer leiden tot ongelijke kansen en ongelijkheid. Daarvoor is een aanscherping van het Vlaamse genderbewustzijn nodig.

Het IST nodigt diverse auteurs—mannen en vrouwen—uit om bij te dragen tot een essaybundel. Deze bundel zal in 2011 verschijnen. Naar aanleiding van deze publicatie organiseert het IST in 2011 een congres waarin de diverse essays aanzetten tot debat leveren.

Projectleider: Marian Deblonde

Colofon

Bron: IST Jaarwerkplan 2010 (Samengesteld door het Wetenschappelijk Secretariaat: Robby Berloznik,

Marian Deblonde, Els Van den Cruyce, Donaat Cosaert, Anouk Lanckriet, Johan Evers)

Eindredactie: Lieve Van Damme, IST

Lay-out: B.AD

Drukwerk: Drukkerij Artoos NV

Verantwoordelijke uitgever: Robby Berloznik, directeur IST, Vlaams Parlement, 1011 Brussel

www.samenlevingentechnologie.be

ist@vlaamsparlement.be